

พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม*

BUDDHIST METHODS FOR MANAGING EDUCATIONAL WELFARE WORK
OF THE SANGHA OF SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทิโย),

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)

Phrametheewatcharachathorn (Prayoon Nanthiyo),

Phrakhruwimonswannakorn (Somphong Chantawaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. กระบวนการบริหารจัดการ และ 3. นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ โดยเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการศาสนา และผู้เชี่ยวชาญ รวม 35 รูปหรือคน ผ่านการ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์มีจุดแข็งสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง แม้จะมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ โดยกระบวนการบริหารจัดการประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. การวางแผนที่เน้น การวิเคราะห์บริบทชุมชนและการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2. การนำแผนไปปฏิบัติที่มุ่งเน้น การสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3. การตรวจสอบโดยคณะกรรมการ ที่หลากหลายและมีตัวชี้วัดชัดเจน และ 4. การปรับปรุงแก้ไขที่ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและสร้าง นวัตกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ยังได้บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารจัดการ สมัยใหม่ โดยใช้ฉันทะในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพบุคลากร วิริยะในการวางแผน และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จิตตะในการจัดตั้งคณะกรรมการและระบบติดตามประเมินผล และ วิมังสาในการวิเคราะห์และประเมินผลอย่างรอบคอบ ซึ่งการผสมผสานระหว่างหลักพุทธธรรม

กับการบริหารจัดการสมัยใหม่นี้ช่วยให้การดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: พุทธวิธี; การบริหารจัดการ; งานศึกษาสงเคราะห์; คณะสงฆ์; สมุทรสงคราม

Abstract

This research aims to: 1. study the general conditions, 2. examine the management process, and 3. propose guidelines for the management of Buddhist charitable education (Suksa Songkhro). Data were collected from 35 key informants, including senior monks, government agency representatives, religious scholars, and experts, through semi-structured interviews and focused group discussions. The research instruments were validated for content accuracy, with a content validity index (CVI) of 1.00.

The findings reveal that the Sangha (monastic community) possesses key strengths in applying Buddhist principles and establishing robust collaborative networks, despite limitations in personnel and budget. The management process consists of four core components: 1. Planning, which emphasizes contextual analysis of communities and the formation of a shared vision; 2. Implementation, focused on participatory engagement and capacity building of personnel; 3. Monitoring, conducted by diverse committees with clearly defined performance indicators; and 4. Improvement, which promotes research, development, and social innovation. Furthermore, the study integrates the Buddhist principle of the Four Iddhipada (Paths of Accomplishment) into modern management practices: Chanda (aspiration) is applied to motivate and develop personnel; Viriya (effort) supports continuous planning and execution; Citta (focus) guides the establishment of committees and monitoring systems; and Vimamsa (investigation) ensures thoughtful analysis and evaluation. This integration of Buddhist doctrine with contemporary management enhances the effectiveness and sustainability of Buddhist charitable education, aligning it with Thai socio-cultural contexts.

Keywords: Buddhist Methods; Management; Educational Support Work; Sangha; Samut Songkhram

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมที่หลากหลาย เช่น ยาเสพติด การค้าประเวณีเด็ก หนี้นอกระบบ มลพิษสิ่งแวดล้อม และอาชญากรรม แม้ว่ารัฐบาลจะมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นบนรากฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ต้องเผชิญกับปัญหาหลัก อาทิ ความยากจน การว่างงาน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (พินิจ ลาภทนานันท์, 2529)

ในช่วงเวลาที่ท้าทายเหล่านี้ สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนทั้งทางวัตถุและจิตใจแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ถูกคาดหวังให้ช่วยเหลือในการเยียวยา พัฒนา และป้องกันปัญหาสังคมในทุกระดับ อย่างไรก็ตาม คณะสงฆ์เองก็ประสบปัญหาในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ที่สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบันและแสดงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประชาชนลดลง และมีมุมมองว่าคณะสงฆ์เป็นภาระของสังคม (พุทธทาสภิกขุ, 2512)

เพื่อให้ยังคงมีความสำคัญและสร้างผลกระทบได้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์ไทยจะต้องพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความจำเป็นที่จะต้องประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ใน 4 มิติหลัก ได้แก่ 1. การดำเนินงานโครงการเพื่อให้การสนับสนุน 2. การช่วยเหลือการทำงานของผู้อื่น 3. การดูแลรักษาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ 4. การสนับสนุนประชาชนทั่วไป (ณัด ไชยพันธ์, 2560)

โดยการมุ่งเน้นในด้านต่าง ๆ เหล่านี้อย่างครอบคลุม คณะสงฆ์จะสามารถสร้างรูปแบบที่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ต่อสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะปัจจุบันของการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์กระบวนการที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางการบริหารจัดการตามแนวพุทธ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิผลสูงสุด ข้อมูลเชิงลึกที่ได้สามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการปรับเปลี่ยนการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้ตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม

3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกแบบเจาะจงตามความเหมาะสม

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยพระสังฆาธิการ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการศาสนา และผู้เชี่ยวชาญรวม 35 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่ม 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์

3.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มตามกำหนดการที่วางไว้ บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยคงสำนวนเดิมของผู้ให้ข้อมูลไว้ให้มากที่สุดควบคู่กับการปรับให้มีความชัดเจนและกระชับ

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ได้เผยให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่สำคัญ ในด้านจุดแข็ง พบว่า คณะสงฆ์มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อันเป็นผลมาจากภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของพระสังฆาธิการที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานศึกษาสงเคราะห์

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงประสบกับจุดอ่อนบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านงบประมาณยังคงเป็นปัญหาที่ท้าทาย ส่งผลให้การดำเนินโครงการบางอย่างอาจไม่สามารถทำได้เต็มที่ ที่สำคัญ การขาดแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ชัดเจนทำให้การพัฒนางานในบางครั้งขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างทันทั่วทั้ง ในแง่ของโอกาส การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนางานศึกษาสงเคราะห์ให้มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษาและการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของภาครัฐยังเป็นโอกาสสำคัญที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ แม้จะมีโอกาสที่เอื้ออำนวย แต่การดำเนินงานก็ยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและความต้องการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การปรับตัวของระบบการศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างท้าทาย นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและโครงสร้างการบริหารที่อาจไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ รวมถึงการขาดแคลนฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จากการวิเคราะห์สภาพทั่วไปดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีทั้งจุดแข็งที่โดดเด่นและความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไข การตระหนักถึงสภาพการณ์เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานต่อไป

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขในด้านการวางแผน มีการวิเคราะห์บริบทชุมชนอย่างละเอียด กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ใช้การวิเคราะห์ SWOT และจัดลำดับความสำคัญของโครงการ ส่วนการนำแผนไปปฏิบัติเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาศักยภาพบุคลากรและใช้เทคโนโลยีในการติดตามผล ในขณะที่การตรวจสอบมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่หลากหลาย กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน และเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน สำหรับการปรับปรุงแก้ไข มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบฐานข้อมูล และส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและสร้างนวัตกรรมทางสังคม ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหมดนี้ดำเนินการโดยบูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

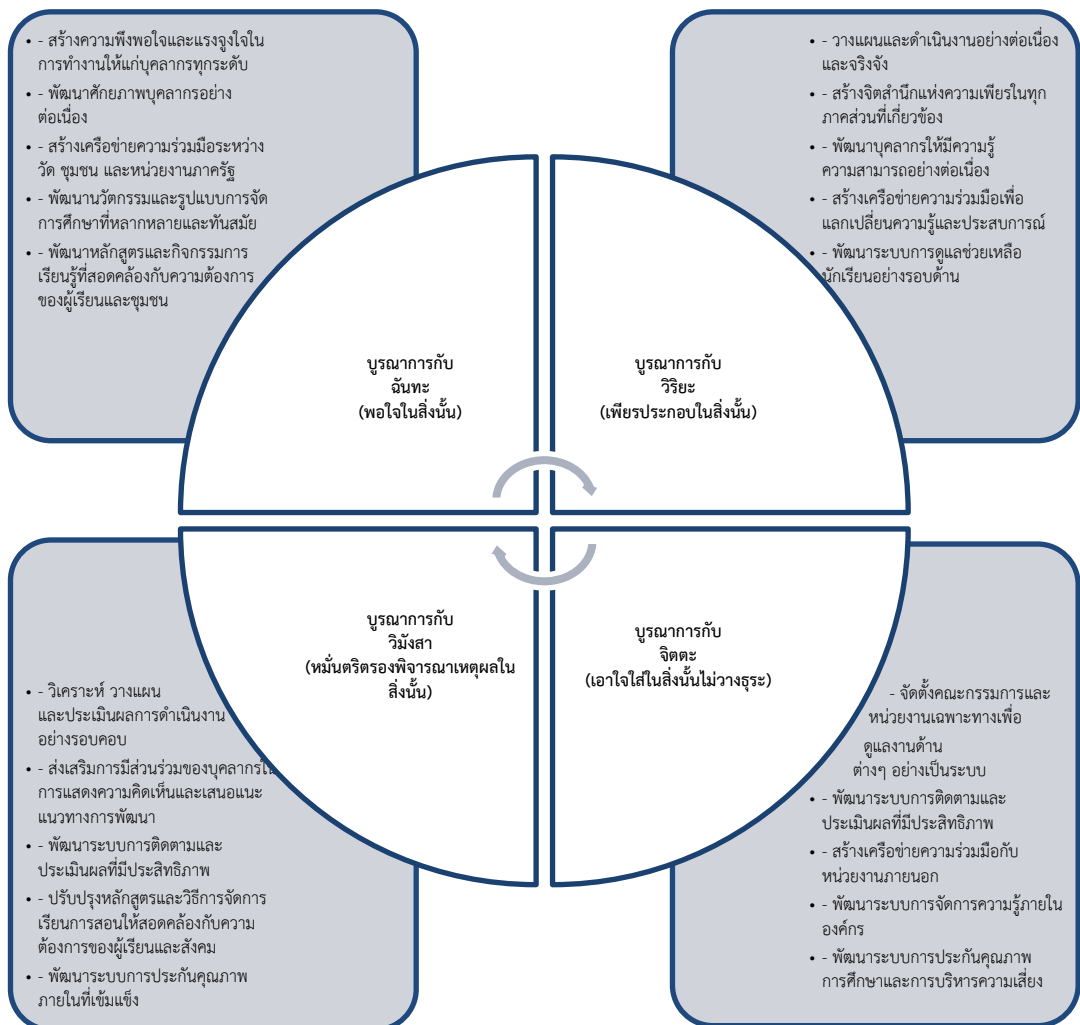
3. พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการหลักอริยปาท 4 เข้ากับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการประยุกต์ใช้หลักฉันทะ (ความพอใจ) ในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานให้แก่บุคลากรทุกระดับ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ในด้านวิริยะ (ความเพียร) มีการส่งเสริมการวางแผนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกแห่งความเพียรในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สำหรับจิตตะ (ความเอาใจใส่) มีการจัดตั้งคณะกรรมการและหน่วยงานเฉพาะทางเพื่อดูแลงานด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่วนวิมังสา (การไตร่ตรอง) ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และประเมินผลการดำเนินงานอย่างรอบคอบ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบูรณาการหลักอริยปาท 4 นี้ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาควบคู่กันไปด้วย สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีการบูรณาการหลักอริยปาท 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยประยุกต์ใช้หลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาบุคลากร การวางแผนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะทาง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ที่เป็นเช่นนี้เพราะคณะสงฆ์ตระหนักถึงความสำคัญของการผสมผสานหลักพุทธธรรมกับการบริหารสมัยใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งการใช้หลักอริยปาท 4 ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานของบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร นอกจากนี้ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้คณะสงฆ์ต้องปรับตัวและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การบูรณาการเช่นนี้ช่วยให้การดำเนินงานมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของงานศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรงค์ สุจิณโณ) (2557) ที่พบว่า การบริหารจัดการแนวใหม่ได้มีการบูรณาการเข้ากับแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธวิธีการบริหาร เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความสามารถ มีทักษะ และมีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2554) ที่เสนอแนะให้มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสงฆ์เป็น

ผู้นำในการพัฒนาจิตใจ จริยธรรมคุณธรรม และให้มีความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกับชุมชน รวมถึงงานวิจัยของเสนอ อัสวมนันตา (2558) ที่เสนอว่าการนำหลักอภิปรัชญาธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ช่วยให้เกิดการทำงานเป็นทีม ความสามัคคี และการผนึกกำลัง อันนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และงานวิจัยของภาส ภาสสัทธา (2557) ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ช่วยสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ อธิธำม 4 เข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ในทุกระดับขององค์กร
2. ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับงานศึกษาสงเคราะห์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี
3. ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านการบริหารจัดการและความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่
4. กำหนดนโยบายการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์
5. ส่งเสริมนโยบายการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและการให้บริการด้านการศึกษาสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่พระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะในการประยุกต์ใช้หลักอธิธำม 4 ในการบริหารจัดการ
2. พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
3. สร้างช่องทางการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะสงฆ์บุคลากร และชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานศึกษาสงเคราะห์
4. จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่บูรณาการหลักอธิธำม 4 กับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรทุกระดับ
5. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่หรือจังหวัดต่าง ๆ เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์
2. ศึกษาผลกระทบของการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
3. วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
4. ศึกษาความต้องการและความคาดหวังของชุมชนต่อการดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เพื่อนำมาปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

5. วิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสังคมที่ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านงานศึกษาสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- โชติ บดีรัฐ. (2554). การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, (19)1, 43-54.
- ถนัด ไชยพันธ์. (2560). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ). (2557). รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภานันท์. (2529). *บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาส ภาสสัทธา. (2558). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการด้านความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสนอ อัสวมันตา. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

